

Діденко Ю.П.

Студентка 1-го курсу факультету ФСП
НТУУ «КП»

Науковий керівник:

Чепульченко Т. О., к.ю.н., доц., ФСП
НТУУ «КП»

Особливості тлумачення поняття "конфедерація"

Сучасні світові тенденції в правовій, політичній та економічній сферах суспільства часто призводять до утворення різноманітних моделей організації державного устрою (федерацій, конфедерацій, митних союзів тощо), які з одного боку є в багато чому схожими, а з іншого — інституційно різні. Від федерації, що є союзною державою, треба відрізнити конфедерацію, що представляє собою союз держав, - таке вихідне положення у визначенні сутності конфедерації. У якості цілей у більшості випадків автори називають зовнішньополітичні та військові, хоча іноді цей перелік розширюється включенням дипломатичних, економічних та ін. Таким чином, конфедерація найчастіше визначається як «союз держав, що зберігають свою незалежність і об'єднуються лише для координації дій в певних цілях, переважно зовнішньополітичних і військових»[1].

Прагнучи розширити це визначення, зробити його більш конкретним, вчені зазвичай виділяють додаткові ознаки, що відрізняють конфедерацію від федерації. Зазначають, наприклад, специфіку роботи органів конфедерації: їх рішення приймаються за принципом одностайності, підлягають здійсненню тільки за згодою органів влади відповідної держави і набирають чинності після їх ратифікації всіма або кваліфікованою більшістю членів конфедерації, суб'єкти конфедерації мають право скасування акта, прийнятого органом конфедерації і т. д.

Іноді підкреслюють відсутність у конфедерації єдиної території, тому що тут є території окремих держав, що вступили в союз, єдиного громадянства, оскільки зберігається громадянство кожної окремої держави. Вказують, що у конфедерації немає єдиних збройних сил і єдиної податкової системи. Фінансові кошти конфедерації складаються із внесків держав, що входять до її складу. В якості особливостей називають і правову форму закріплення державних зв'язків: створення федерації оформлюється конституцією, а конфедерації - укладенням договору між державами.

Але завжди при аналізі конфедеративного устрою залишалася наступна проблема: невизначеність формально-юридичної та поняттєвої природи і характеру самої конфедерації. Справа в тому, що одними авторами конфедерація сприймається виключно як форма державного устрою, тоді як іншими — як міжнародно-правове об'єднання, як суб'єкт міжнародного права [2, с. 209]. Для прикладу, С.В. Бобровник стверджує, що «найпоширенішим є визначення конфедерації як форми слабо централізованого державного устрою, за якої ознаки державного утворення мають як держава в цілому, так і її складові частини, що визначаються суб'єктами конфедерації, сфера компетенції центральних органів є обмеженою, а основні владні повноваження належать вищим органам суб'єктів конфедерації» [3, с. 398].

Натомість І.І. Котюк та О.І. Котюк пишуть наступне: «Дехто вважає, що формою територіального устрою держави є й конфедерація. Але конфедерація — це не держава, а тимчасове об'єднання суверенних держав для спільного вирішення ними окремих питань (військових, економічних, політичних та ін.). Саме тому у конфедерації немає жодних ознак держави — ні спільної території, бо кожен її член функціонує у межах своїх державних кордонів, ні спільних органів влади тощо» [4, с. 71].

М.В. Цвік визначає конфедерацію як «союз суверенних держав, створений для досягнення певних цілей і здійснення відповідних напрямків державної діяльності при збереженні і інших питаннях повної самостійності» [5, с.115].

Цікавою, безперечно, є думка А.Є. Козлова, який вважає, що необхідно виділяти міжнародно-правові конфедерації, які виступають як єдине ціле тільки в міжнародних відносинах, і державно-правові конфедерації, які організовують державно-правові відносини

держав, які об'єдналися[6, с. 80]. На думку автора, основною причиною дуалістичного розуміння природи конфедерації є те, що конфедерація вивчається щонайменше двома галузевими юридичними науками (конституційним і міжнародним публічним правом) з позиції власного предмету. В конституційно-правовій доктрині однозначно домінує державницький погляд на конфедерацію як на складну державу, тоді як міжнародне право відноситься до конфедерації не як до держави, а як до особливого суб'єкта міжнародного права у ролі міжнародної (міждержавної) організації.

Деякі автори вважають, що конфедерація як форма правління придбала негативну репутацію через свою складність та тимчасовість. Дійсно, конфедеративні держави недовговічні. По суті, суміщаючи в собі ознаки як міжнародно-правової, так і державної організації конфедеративний союз під впливом тих чи інших причин губить рівновагу, необхідну для його існування. Причина цього закладена в самій конфедеративній моделі устрою держав, оскільки наявність наперед визначених цілей, заради якої створюється конфедерація, означає в будь-якому разі її тимчасове існування. Тому часто в літературі зазначають, що розвиток конфедерації підпорядкований «залізному закону»: конфедерація або розпадається на окремі держави, або еволюціонує у федерацію[7, с.66].

Список використаних джерел:

1. Політологія: підручник / Ред. О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко. К. Вц "Академія", 2003. 528 с. (Альма-матер). — [Електронне джерело]. —Режим доступу: <http://www.studfiles.ru/preview/1862634/page:24/>
2. Проблемы теории государства и права: [Учебное пособие] / Под. ред. М.Н. Марченко. —М.: Юристъ, 2002. —656 с.
3. Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. — К.: ТОВ «Видавництво „Юридична думка”», 2007. — 992 с.
4. Котюк І.І. Основи теорії держави і права: [Навч. Посібник] / І.І. Котюк, О.І. Котюк — К.: Версія, Видавець Іван Котюк. —2003. —225 с.
5. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. —Харків: Право, 2011. —584 с.
6. Козлов А.Е. Парламентаризм и союз государств / А.Е. Козлов // Разделение властей и парламентаризм. —М., 1992. —С. 74-85
7. Крестовська Н.М. Теорія держави і права: Елементарний курс. [Видання друге] / Н.М. Крестовська, Л.Г. Матвєєва — Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. —432 с.